

Voksnes deltakelse i lek

Hvilke forutsetninger ligger til grunn for at voksne skal delta i lek?

Av

Malin Græsli

Kandidatnummer: 1001

Bacheloroppgave

Ledelse av barns læring i et nærmiljøperspektiv

BDBAC4900

Trondheim, Mai 2019

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	4
1.1 Bakgrunn for valg av problemstilling	4
1.2 Oppgavens oppbygning	5
2. Teoretiske perspektiver	5
2.1 Rammeplan	5
2.2 Andre perspektiver	6
<i>Lek</i>	6
<i>Voksendeltakelse i leken</i>	7
<i>Blikk for lek</i>	8
<i>Motivasjon</i>	9
<i>Å verne om leken</i>	9
3. Metode	10
3.1 Kvalitativ metode	10
3.2 Valg av metode	10
3.3 Valg av innsamlingsstrategi	10
3.4 Planlegging av datainnsamling	11
3.5 Analysearbeid	13
3.6 Metodekritikk	13
3.7 Forskningsetikk	14
4. Analyse av funn	16
4.1 Lek	16
4.2 Deltakelse i leken	16
4.3 Deltakelsens premisser og motivasjon	17
4.4 Hvilken rolle tar du i leken?	18
4.5 Mulighetene som ligger i lekdeltakelse	19
4.6 Lekdeltakelsens utfordringer	19
4.7 «blikk for lek»	20
5. Drøfting	21
Kunnskap og egenskaper	21
Overganger, oppgaver og tid	23
Motivasjon og entusiasme	25
6. Oppsummering	28
7. Litteraturliste	29

8. Vedlegg	30
8.1 Samtykkeskjema	30
8.2 Intervjuguide	31

1. Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av problemstilling

I min bacheloroppgave har jeg valgt å skrive om lek, med fokus på voksendeltakelse. Begrunnelsen for valg av tema er at jeg etter flere år med erfaring i barnehagen, både gjennom jobb og praksis, har observert og erfart voksne i lek. Jeg har d opplevd en ulikhet blant de ansatte, og blitt nysgjerrig på hvorfor det er slik. Hva er grunnen til at noen er mer aktiv enn andre? Er det kunnskap og lyst som setter begrensninger? Kan det være frykten for å bli sett og følelsen av å oppleves tåpelig og barnslig?

Det er akkurat dette fenomenet jeg blir så nysgjerrig på. Jeg undrer meg over hva som kan gjøres for at flere ansatte i barnehagen skal delta mer aktivt, og hva det er som skal til for at terskelen for å delta i leken skal blir lavere. Jeg vil få frem at veldig mange ansatte i barnehager er flinke til å involvere seg i og til å være bevisst barns lek, men det er nettopp derfor jeg undrer meg over ulikhetene. Selv om ansatte i barnehagen ikke alltid er like mye i leken som de kanskje burde, er de da bevisst det? Rammeplan for barnehagen (2017) sier at «leken skal ha en sentral plass i barnehagen, og lekens egenverdi skal anerkjennes» (s. 20), samtidig som personalet skal «observere, analysere, støtte, delta i og berike leken på barnas premisser» (s. 20). Med bakgrunn i dette, finner jeg det interessant å utforske hvorfor det virker som om at leken ikke alltid blir prioritert fra de ansattes side.

Fra jeg selv gikk i barnehagen kan jeg godt minnes leken, og husker aller best den frie leken. Jeg kan nesten ikke minnes at vi lekte sammen med voksne, men i løpet av utdanningen har jeg lært at vi voksne skal delta. Jeg husker at de voksne alltid var tilgjengelige, og at de alltid var der når vi trengte dem. Var de likevel tett på oss uten at jeg kan huske det, og kanskje er det slik det oppleves for barna der jeg jobber i dag også. Var de voksne der, og var de i så fall så bevisst på egen atferd at vi faktisk ikke la merke til dem?

I arbeidet har jeg valgt å ha fokus på lek med barn i alderen 4-6 år. I min bacheloroppgave har jeg endt opp med følgende problemstilling:

Hvilke forutsetninger ligger til grunn for at voksne skal delta i lek?

1.2 Oppgavens oppbygning

I kapittel 2 tar jeg for meg ulike teoretiske perspektiver som er aktuelle for å belyse problemstillingen, før jeg forteller om mine valg rundt metode i kapitlet etter. I kapittel 4 presenterer jeg funn og hovedpunkter fra intervjuene. I kapittel 5 tar jeg for meg disse funnene i en drøftingsprosess. I kapittel 6 kommer en oppsummering med utgangspunkt i min problemstilling.

2. Teoretiske perspektiver

I denne delen av oppgaven vil jeg presentere den teorien jeg mener er aktuell for å belyse problemstillingen. Før jeg tar for meg teorien, vil jeg se på hva Rammeplan for barnehage (Utdanningsdirektoratet, 2017) sier om temaet.

2.1 Rammeplan

I rammeplan for barnehagen (Utdanningsdirektoratet, 2017) står det mye om lek og voksnes deltakelse og involvering i den, og stiller mye krav vedrørende dette. Først og fremst nevnes leken i barnehagens verdigrunnlag. Den skal være med på å ligge til grunn for læring og omsorg. Under rammeplanens kapittel 3 kan man lese om barnehagens formål og innhold, og at «barnehagen skal ivareta barns behov for lek» (s. 20). En klar plassering av leken er tydelig, og det påpekes at «leken skal ha en sentral plass i barnehagen ...», at barnehagen «... skal gi gode vilkår for lek, vennskap ...» og at «leken skal være en arena for barns utvikling og læring, og for sosial og språklig samhandling» (s. 20). Gjennom observasjon fra voksne vil man kunne sikre barns opplevelse av utvikling og læring i leken. I rammeplan for barnehagen (2017) står det blant annet at personalet skal «organisere rom, tid og felles lekemateriale for å inspirere til ulike typer lek», «observere, analysere, støtte, delta i og berike leken på barnas premisser», «veilede barna hvis leken medfører uheldige samspillmønstre», «være bevisst på og vurdere egen rolle og deltakelse i barns lek» og «ta initiativ til lek og aktivt bidra til at alle kommer inn i leken» (s. 20). Her er rammeplanen, slik jeg ser det, svært tydelig vedrørende de voksnes opptreden i forbindelse med og rundt lek. Det stilles mange krav til de ansatte i barnehagen, og det er kanskje utfordrende og alltid skulle følge opp alle krav.

I kapittel 8 i Rammeplan for barnehage (2017) står det om barnehagens arbeidsmetoder. Det står at barnehagen skal ha fokus på og være åpen for improvisasjon og medvirkning fra barna, og at man skal veksle og variere mellom det å være spontane med barna og gjennomføre

planlagte aktiviteter (s. 43). Her blir jeg litt nysgjerrig på om vi er gode nok på det spontane. Kommer den spontane leken litt for ofte i skyggen for alt det planlagte, slik at ikke fordelingen av dette blir god nok?

2.2 Andre perspektiver

Lek

Jeg velger blant annet å ta utgangspunkt i hva Margareta Öhman sier om lek, da jeg gjennom utdanninga har hatt stor sans for hennes perspektiv. I tillegg vil jeg supplere med annet.

Öhman (2011) hevder at leken er et sammensatt fenomen. Hun sier at hun ser på lek som en tilstand der man opplever og erfarer. Hun skriver at leken består av fantasi og forestillinger der barna skal få uttrykke seg og teste erfaringer fra livet, både ønsker og vanskeligheter de opplever, og at lek er et sted hvor det er rom for å utvikle seg (s. 13). Hun sier videre at «lek er barns primære arena for å uttrykke seg selv. Den er viktig for å etablere en god selvfølelse og en følelse av kompetanse og mestring, det vil si en følelse av å kunne ta eget initiativ og ha kontroll» (s. 15). Man kan si at lek er noe som bare skjer, og lek er noe barn setter høyt.

Öhman (2011) påpeker at vi ikke kan bestemme når barna skal leke, og leken er på den måten noe som er spontant og frivillig. Videre skriver hun at lek er «... prosessorientert, ikke produktorientert» (Öhman, 2011, s. 77). Slik jeg forstår det mener hun at leken ikke har noen klare mål, men er noe som hele tiden utvikles, endres og skapes, og dermed er en arena for å utforske seg selv og sine evner. Man kan si at barna blir drevet av en indre motivasjon, da de kan leke hva enn de vil ettersom alt kan *lates som om* i leken. Å kunne bestemme hva man selv vil leke, gir barna en opplevelse av kontroll. Leken skal være et sted der barna har makt til å bestemme sted, lekekamerater og innhold. Ikke minst er leken gøy! (Öhman, 2011, ss. 76-77).

Pedagogen Friedrich Fröbel har en romantisk holdning til lek. Han sier at lek er «... et av kjernepunktene og den naturlige måten for barn å uttrykke seg på. Leken er det reneste og mest åndelige produktet i førskolealderen, der barnet utvikler seg fysisk, åndelig og moralsk. Den gir dessuten glede, frihet og tilfredstillelse og fred med verden» (Simmons-Christenson (slik sitert hos Lindqvist, 1997, s.58). Sigmund Freud sies å være psykoanalysens far. Han fokuserer på fantasi og ønsker i sine teorier, og hevder at barna kan «... i drømmen og fantasien, tilfredsstill sine ønsker, gjenta ting som har vært morsomt, og gjøre ting de ikke kan i virkeligheten» (Öhman, 2011, s. 43). Lindqvist (1997) skriver også om de psykologiske

leketeoriene og trekker frem det faktum at «når barn leker, skaper de en fiksjon» og at dette kalles «å late som om», noe som forsterker oppfatningen om at virkelighet og fantasi er adskilte verdener» (s. 97). Jeg forstår dette slik at barn skal lære å skille mellom fantasi og virkelighet, men at de gjerne også må lære seg å dra virkeligheten inn i fantasien. Før barn er i stand til å sette i gang med lek, er trygghet og inspirasjon en forutsetning. Öhman (2011) skriver at «trygghet handler om å vite at det er noen der som ser og bekrefter, som tar vare på og beskytter slik at barnet kan gå inn i lekens verden» (s. 191). Med bakgrunn i dette utsagnet vil jeg se på hva ulike teorii sier om voksendeltakelsen i lek.

Voksendeltakelse i leken

Rammeplan for barnehage (2017) påpeker viktigheten av omsorg, trygghet og lek (s.19-20), noe Kristin Danielsen Wolf også sier noe om. Wolf (2014) hevder at «... opplevelse av trygghet er en forutsetning for barns lek, og omsorgsgiveren påvirker hvilke former for tilknytning som etableres» og at «trygghet og tilknytning er grunnlaget for all utforskning og lek» (s. 114). Å inspirere og oppmuntre barna er en stor del av voksendeltakelsen i lek. Öhman (2011) sier at dette ikke bare innebærer å gi barna noe som er ferdig, men at man heller fokuserer på «... å ta utgangspunkt i det som interesserer barna her og nå, og bygge videre på det» (s. 242). Wolf (2014) sier at en god voksendeltakelse i lek bør bestå av lydhørhet. Hun definerer det å være lydhør med å si at det «... innebærer å være mentalt og emosjonelt åpen og sensitiv overfor barnas intensjoner, og samtidig være responsiv, villig til å gjøre noe for å støtte den andre» (s. 108).

Dette med voksendeltakelsen i lek handler nok mye om å finne en balanse. Tidligere i teoridelen har en del av fokuset vært at man skal delta i leken, men samtidig påpeker Guss (2015) at «for mye voksendeltakelse og styring av leken kan redusere dens verdi for barna som et privat frirom – og forhindre dens eksperimenterende fleksibilitet og uforutsigbarhet og barnas kreativitet» (s. 161). Selv om vi vet at vi skal delta i leken til barna, er det kanskje ikke alltid riktig å gjøre det heller. Guss viser til ulike funksjoner vi voksne kan ha i barnas lek. Hun påpeker at det å være *tilskuer* innebærer at man gjennom å «... iakttar og observere barns lek, oppdager [...] behov for en eller annen form for støtte, knyttet til barns samspill med andre eller til lekens videre handling og utvikling» (Guss (slik sitert hos Wolf, 2014, s.116). Velger man å være *produsent* er man gjerne utenfor leken og bidrar med det som måtte trenge. Guss beskriver dette som at man fungerer som en rekvisitør som skaffer alt det nødvendige eller som scenograf som innreder lekerommet. Å delta som *aktør* ser hun på som

mest aktuelt om barn trenger direkte støtte i leken (s. 116).

Det jeg synes er spesielt interessant med voksendeltakelsen i lek, er at man kan se en trygghet bygges opp hos barnet, og hvordan barnet etterhvert tørr å utfordre seg mer. Wolf (2014) viser til dette når hun sier at «når barnet opplever en trygg tilknytning og føler seg sikker på at omsorgspersonen er tilgjengelig, kan barnet skape distanse til omsorgspersonen og utforske verden» (s. 114). Hun påpeker videre at bevisste og engasjerte voksne kan gi mye nyttig til barnas lek, og at vi voksne i barnehagen er en betydningsfull inspirator for deres verden av lek (s. 114). Nettopp dette har jeg gledet meg til å høre meninger om; er vi nok bevisst på vår betydning? Øksnes (2010) snakker om utviklingen i barndomssynet, og hevder at «en utfordring i det nye barndomssynet er å møte barn som individer med følelser, tanker og meninger; som fullverdige mennesker i det livet de lever som barn her og nå» (s. 63), og med dette mener hun at vi må se, akseptere og møte barna slik de er og at «vi må anerkjenne barn som subjekter» (s. 63). Hun påpeker videre at det å se barn som subjekter handler om å forstå at det i leken foregår bearbeidelser som er viktig for barnet, og dette kan være ulike prosesser som vi voksne ikke ser på som nødvendige (s. 63). Når man gjør seg kjent med leken til barna, vil man samtidig kunne se når de klarer å holde liv i leken. Når de mestrer dette er det viktig å la dem få tid til å leke lenge nok slik at de opplever å få utfolde seg ferdig (Öhman, 2011, s. 243).

Blikk for lek

Melaas (2016) snakker om å ha *blikk for lek*, og dette perspektiv liker jeg godt å bruke. Jeg spør derfor i intervjuene mine hva mine informanter tenker når de hører dette perspektivet. Melaas (2016) skriver at «ordet «blikk» er en metafor for en praksis, en praksis som dreier seg om hvordan voksne tenker og formulerer seg – enten alene eller sammen med andre – og hvordan yrkeshandlinger utføres for å bidra til at lekemiljøet fremmes» (s. 41). Dette handler mer bestemt om hvordan den som jobber i barnehagen tenker om leken, om de ser leken, om de ser barnets lyst til å leke eller hvordan man selv bør opptre i de ulike lekene og situasjonene. Med blikk for lek mener han å dra i samme retning slik at vi kan fremme barns muligheter til å starte, verne og videreutvikle lek (s. 41). Han skriver om *lekerabling*, og beskriver dette som noe barn gjør når de henter til at de vil leke (s. 79).

Motivasjon

Professor i pedagogikk Ole Fredrik Lillemyr (2007) trekker frem begrepet motivasjon, og hevder at «når vi blir spurt hva som ligger bak det vi gjør, hvordan interesser skapes, og hva som får oss til å engasjere oss og velge en handling fremfor en annen, tyr vi gjerne til begrepet *motivasjon*» (s. 15). Velger vi å leke kun det vi selv liker? Hvilke ting engasjerer vi oss for? Jeg vil igjen trekke frem viktigheten av kunnskap. Lillemyr (2007) skriver at det å ha kunnskap om motivasjon er viktig, og påstår at «de som er profesjonelle pedagoger, trenger det for å nå barnehagens [...] mål og gi barn og unge et godt læringsutbytte» (s. 34). Öhman (2011) sier noe om viktigheten av å styrke barnets selvfølelse, noe som jeg tenker kan knyttes opp mot motivasjon. Hun beskriver selvfølelse som «... menneskes vurdering av sin egen betydning og sin egen verdi. Selvfølelse handler om å kjenne seg kompetent nok til å takle de utfordringene livet byr på. Selvfølelse kommer så å si innenfra, men er avhengig av hvordan barnet blir akseptert og sett av viktige personer og dets nærhet» (s. 226).

Å verne om leken

Wolf (2017) beskriver det å beskytte lek som å bry seg om og passe på leken uten i fra. Dette kan bety blant annet aktiv involvering der de ansatte i barnehagen fysisk skjermes både stedet og gruppa som leker. Hun påpeker også at det å verne om en lek kan skje gjennom en mer observerende tilstedeværelse. Her vil da ansatte i barnehagen være en som observerer og ser på, og som «legger inn et godt ord for leken» (s. 58), og på denne måten klare å støtte og holde liv i leken. Terje Melaas (2016) sier at det finnes «... omfattende forskning som viser at barn som blir støttet til å starte, verne og videreutvikle lek sammen med andre, har potensial til å oppleve både lykke og læring» (s. 26).

3. Metode

Hva er metode?

Dalland (2018) definerer metode som ulike verktøy og redskap vi bruker for å komme frem til ny kunnskap eller for å teste ut kunnskap vi allerede har. Han sier at «metoden er redskapet vårt i møte med noe vi vil undersøke. Metoden hjelper oss til å samle inn *data*, det vil si den informasjonen vi trenger til undersøkelsen vår» (s. 52). Når vi snakker om metoder, deler vi gjerne disse inn i de to kategoriene kvantitativ og kvalitativ metode. Jeg vil gjøre kort rede for metoden jeg har valgt.

3.1 Kvalitativ metode

Dette er en metode som søker etter menneskers meninger, holdninger og opplevelser. Dette er svar vi ikke kan sette tall på eller måle opp mot hverandre for å komme frem til et svar på det vi undersøker (Dalland, 2018, s. 52). Dette er en metode hvor man får svar som man kan sammenligne med hverandre, uten at man kan finne ut om noe egentlig er bedre enn noe annet, eller at noe gir et mer solid resultat enn noe annet. Her er intervju og observasjoner aktuelle metoder å bruke, og kvaliteten på disse spiller en stor rolle for resultatet.

3.2 Valg av metode

Jeg kom frem til at en kvalitativ metode ville gi best mulighet for å besvare min problemstilling. Grunnen til dette er fordi det i dette tilfellet vil være mest hensiktsmessig for meg å få innsyn i informantenes meninger, holdninger og opplevelser for å få funn som kan gi svar på problemstillingen min. Siden jeg velger en kvalitativ metode, vil min besvarelse bli mer tolkende enn om jeg hadde brukt en kvantitativ metode (Dalland, 2018, s. 52). I min oppgave vil jeg forsøke å få en større forståelse rundt min problemstilling, og Dalen (2013) beskriver godt bruken av kvalitativ metode til et slikt arbeid når hun sier at «et overordnet mål for kvalitativ forskning er å utvikle forståelsen av fenomener som er knyttet til personer og situasjoner i deres sosiale virkelighet» (s. 15).

3.3 Valg av innsamlingsstrategi

Som innsamlingsstrategi har jeg valgt intervju, nærmere bestemt semistrukturert intervju. I en slik type intervju er temaene det skal snakkes om avklart på forhånd (Dalen, 2013, s. 28). Grunnen til at jeg valgte et slik type intervju er fordi jeg ville ha en blanding av det helt strukturerte intervjuet og det åpne livsintervjuet som fungerer mer som en åpen dialog rundt et

tema (ss. 27-28). Som tidligere nevnt så ville jeg gjerne høre meningene og tankene til informantene mine, og kom da frem til at å ha en slik type intervju vil være mest hensiktsmessig.

3.4 Planlegging av datainnsamling

Ettersom jeg valgte å gjennomføre et semistrukturert intervju, ble jeg nødt til å utforme en intervjuguide. Dalen (2013) skriver at «en intervjuguide omfatter sentrale temaer og spørsmål som til sammen skal dekke de viktigste områdene studien skal belyse» (s. 26). Jeg brukte en del tid på å utarbeide denne intervjuguiden, fordi jeg måtte være nøye med å lage spørsmål som ville gi meg svar på de riktige tingene. Jeg endte opp med å lage 10 hovedspørsmål, og under disse forberedte jeg noen oppfølgings- og hjelpespørsmål. Dalen (2013) sier at man bør starte med spørsmål som er åpne og ikke krevende, for å få intervjuobjektet til å føle seg avslappet (s.27). På bakgrunn av dette valgte jeg å starte med å spørre om hva de tenkte når jeg sa «lek», og på denne måten opplevde jeg at jeg fikk startet en ganske god samtale rundt temaet. Kvale & Birkmann (2009) bekrefter at åpenhet i intervjuet er viktig for å få et inntrykk av intervjuobjektets syn på fenomenet. De hevder at det semistrukturerte intervjuet «... er preget av åpenhet når det gjelder endringer i rekkefølgen og formuleringen av spørsmål, så man kan forfølge de spesifikke svarene som gis og de historiene intervjupersonene forteller» (s. 138).

Informanter

Til intervjuene ville jeg ha en informant fra barnehage i by og en informant fra barnehage på bygda. Bakgrunnen til dette var fordi jeg var nysgjerrig på om det ville gi meg noen ulikheter i svarene. Jeg tok kontakt med en barnehage i en kommune på bygda og en barnehage i byen. Ettersom leken og dens voksendeltakelse skal være sentral i en hver barnehage, så jeg det ikke som nødvendig å velge ut bestemte barnehager eller bestemte personer for intervjuene. På bakgrunn av dette er mitt valg av barnehage og informanter helt tilfeldig. I starten av arbeidet med bacheloren var jeg fast bestemt på å gjennomføre tre intervju, med både pedagoger og assistenter med ulike fartstid i yrket. Jeg ville også intervju minst en mann, dette for å se om jeg kunne se noen tydelige ulikheter i besvarelsene. Etter å ha gjennomført intervjuer med to pedagoger, en mann og en kvinne, så jeg at dette ville holde. Jeg var redd for at jeg kanskje ville sitte igjen med for mye materiale dersom jeg tok det tredje intervjuet, noe som igjen kunne ført til en mer krevende analyse.

Gjennomføringen

I forkant av intervjuene bestemte jeg meg for å fokusere på å lytte og vise interesse for de svarene jeg fikk, dette for å prøve å skape en så god situasjon som mulig for informanten. Dalen (2013) påpeker at dette «... handler om å vise anerkjennelse overfor den personen som intervjues, både ved måten det spørres og lyttes på» (s. 32). Jeg opplevde å være nervøs i forkant av det første intervjuet, da jeg ikke helt visste hva jeg gikk til, men synes selv jeg endte opp med et godt intervju. Det andre intervjuet var ikke like mye preget av spenning, da jeg følte meg mer forberedt. Jeg synes at jeg fikk gjennomført to gode intervju som ga meg gode og utfyllende svar. Etter det første intervjuet opplevde jeg at problemstillingen endret seg. Planen var i utgangspunktet å ha fokus på barna og deres påvirkning og opplevelse av leken, men etterhvert som informantene delte av sine erfaringer og meninger, ble heller fokuset rettet mot voksnes opplevelse av leken. Planen endret seg altså underveis, noe jeg ikke syntes hadde noe å si og jeg valgte derfor å fortsette med det fokuset. Jeg bestemte meg for å ikke sende intervjuguide på forhånd, da jeg ville ha de spontane svarene. Av den grunn visste jeg at informanten ikke fikk tenkt mye gjennom *hva skal jeg si, ikke si*, og på denne måten fikk jeg kanskje et mer ekte og ærlig intervju. Da jeg tok kontakt med dem på forhånd, ble de kun informert om temaet.

Jeg notere på egenhånd underveis i intervjuet, og syntes dette gikk fint. Vi snakket om dette i forkant av intervjuet og jeg informerte om at jeg kanskje ville repetere det som ble sagt noen ganger, for å sikre at informasjonen ble riktig. Jeg opplevde dette som en god løsning på situasjonen. I løpet av intervjuene oppsto det iblant pauser, men jeg var innstilt på å bruke god tid mellom spørsmålene, og følte meg derfor forberedt på det. Dalen (2013) påpeker at «pauser kan imidlertid være skapende i den forstand at de gir intervjupersonen tid til å reflektere over et spørsmål som er stilt» (s. 33). Sto de likevel stille ved spørsmålet hjalp jeg dem videre ved å stille spørsmålet på en annen måte, eller ved hjelp av et oppfølgingsspørsmål eller eksempel på en situasjon. For gjennomføringen av intervjuene valgte jeg rom hvor det var mulighet for å sitte godt og hvor vi kunne snakke over et bord sammen. Dette for å prøve å skape en avslappende og behagelig atmosfære. Noen ganger ble spørsmål besvart flere ganger på litt ulike steder, siden svaret på et spørsmål naturlig førte til svar på andre spørsmål. Jeg stilte likevel spørsmålene og fikk dermed repetisjon, og noen ganger fordypning i svaret som ble gitt.

3.5 Analysearbeid

Etter å ha gjennomført intervjuene finskrev jeg notatene mine. Jeg hadde skrevet stort sett ordrett det informantene sa underveis i intervjuene, men finskrev rett i etterkant for å sikre fylldige besvarelser. Jeg leste nøye gjennom intervjuene i etterkant, og ryddet vekk det som jeg ikke anså som relevant for min oppgave. Neste steg var å kode besvarelsen. Dalen (2013) sier at hensikten med å kode er «... å finne mer egnede kategorier som gir muligheter for å forstå innholdet på et mer fortolkende og teoretisk nivå» (s. 62). Etter å ha trukket ut det mest relevante fra intervjuene, satte jeg det inn under ulike kategorier. Bergsland & Jæger (2014) sier at analysearbeidet handler om å «... redusere datamengden, skape orden, struktur og mening» (s. 81). Dette var en prosess jeg syntes var krevende, da det var vanskelig å skille ut noen ting som jeg syntes var godt sagt, men likevel ikke aktuelt i denne sammenhengen.

3.6 Metodekritikk

Metodekritikk handler om at «... det er viktig å være kritisk og reflektere over egen metode og egne innsamlingsstrategier» (Bergsland & Jæger, 2014, s. 80). For å behandle arbeidet kritisk kan man se på punktene; reliabilitet og validitet. Jeg var kritisk til om spørsmålene mine var for lukket, eller knyttet til et bestemt svar. Jeg var bevisst på å ikke inkludere min tolkning av svarene, og at jeg stilte de samme spørsmålene på den samme måten til begge informantene.

Reliabilitet handler om det arbeidet jeg har gjort er til å stole på. Bergsland & Jæger (2014) skriver at dette handler om hvor stor troverdigheten er til arbeidet. Her skal man da se på innsamling av informasjon, hvordan det er bearbeidet og om det alt i alt er gjort på en tillitsvekkende måte (s.80). I min forskningsprosess har jeg ikke hatt mulighet til å benytte meg av båndopptaker, og dette kan muligens ha påvirket mine resultater med tanke på hva jeg har fått notert ned eller ikke. Uten båndopptaker har man ikke mulighet til å gå tilbake til intervjuet og lytte til det som ble sagt en gang til. På grunn av nye personvernregler har ikke mine informanter hatt mulighet til å signert på samtykkeskjema, og slik har andre på ingen måte mulighet til å gå tilbake til informantene for å ta en kontrollerende sjekk. Mine notater fra intervjuene ble ikke sendt tilbake til informantene for godkjenning, noe som kan ha gitt svakhet i reliabiliteten. Dette var på forhånd avtalt da informantene ikke ønsket å sjekke det.

Validitet handler om hvor godt resultatene fra forskningen viser til fenomenet som undersøkes (Bergsland & Jæger, 2014, s. 80). Dalen (2013) skriver at «validiteten i datamaterialer styrkes

ved at intervjueren stiller «gode» spørsmål som gir informantene anledning til å komme med innholdsrike og fyldige uttalelser» (s. 97). Hun skriver videre at om man får dokumentert at man har gjennomført et såkalt prøveintervju, så vil validiteten styrkes. Jeg gjennomførte ikke et prøveintervju, men intervjuguiden ble sendt inn til begge veiledere for godkjenning, og på denne måten kan man si at jeg har fått testet intervjuet mitt. Thagaard (2018) skriver at vi kan «... presisere begrepet validitet ved å stille spørsmål om de tolkninger vi kommer frem til er gyldige i forhold til den virkeligheten vi har studert» (s. 189). Jeg ser det slik at jeg gjennom arbeidet må være kritisk til mine analyser og tolkninger, og alltid tenke om det jeg skriver er relevant for å kunne belyse problemstillingen min.

3.7 Forskningsetikk

Man kan si at etikk handler om å ha en «riktig og god livsførelse» (Dalland, 2018, s. 236), og i denne sammenhengen at man skal forholde seg til regler og normer innenfor personvernet. Det vil si at det ikke skal utgjøres noen skade på de som stiller til intervju (s. 236).

Dalen (2013) påpeker at man skal ta hensyn til de etiske prinsippene som er skrevet i lover og retningslinjer når det gjelder vitenskapelig forskning. NSD, Norsk senter for forskningsdata, har nedfelt flere prinsipper man skal følge. Et av disse er «krav om informert og fritt samtykke» (s. 100). I forkant av intervjuene fikk informantene lese samtykkeskjemaet jeg hadde forberedt. Dette var et samtykkeskjema mine veiledere hadde godkjent. Her sto det informasjon om selve temaet jeg ville undersøke, hvordan intervjuet ville gjennomføres og kontaktinformasjon til både meg, mine veiledere og skolen. Vi gjorde et muntlig samtykke, da nye regler ikke tillater underskrift i samtykket. Jeg var tydelig med å påpeke at informanten hadde rett til å trekke seg fra deltakelsen når som helst. Et annet prinsipp man skal følge er «krav om å informere dem som utforskes» (s. 101). Dette innebærer mye av det samme som prinsippet ovenfor, men sier også at informantene skal fortelles det som er nødvendig for å trygge dem på situasjonen, som for eksempel hvordan jeg hadde tenkt å bruke og behandle resultatet jeg fikk (s. 101). Her trakk jeg frem endringene i personvernloven, og forklarte hvorfor jeg måtte notere underveis, og forklarte at alt som ble skrevet ville anonymiseres og slettes etter endt studie. Jeg informerte om at mine tekster ville kunne diskuteres med mine veiledere, men likevel under anonymiserte forhold. Jeg opplevde at å ha en slik samtale i forkant var med på å betrygge dem i situasjonen. Et siste prinsipp jeg velger å trekke frem er

«krav om konfidensialitet» (ss. 101-102). Dette prinsippet handler om at intervjupersonen skal være trygg på at de opplysningene som kommer blir behandlet anonymt og hemmelig (ss. 101-102). Jeg har ikke vært nødt til å melde inn min forskning til NSD da jeg verken har brukt utstyr i form av lyd eller bilder, eller hatt behov for å bruke navn eller andre personopplysninger.. Jeg ga dem tilbud om å kontrollere notatene mine i etterkant, men begge takket nei til dette.

4. Analyse av funn

Her presenteres hovedpunktene fra intervjuene. Jeg har trukket ut de funnene jeg mener er relevante for å kunne besvare problemstillingen, og sortert disse under ulike kategorier. Jeg velger å kalle de to informantene «informant 1» og «informant 2». For å få mer flyt i teksten og for å anonymisere har jeg valgt å gjengi begge informantene som hankjønn. Direkte sitat fra informantene har jeg skrevet i kursiv.

4.1 Lek

Informant 1 beskriver lek som en måte å lære verden på, og at leken skal være en friplass hvor barna skal få bruke og teste erfaringer. Videre sier han at leken skal være en trygg plass hvor barna skal få kunne «leke ut» det de opplever. På denne måten mener han at leken ofte gjenspeiler livet. Han mener at lek skjer når vi voksne skaper rom for det og at lek oppstår når barna er motiverte for det, og sier at leken oppstår best om vi ikke legger så mange føringer eller begrensninger. Han sier at han opplever at barnehagens struktur ofte blir i veien for lek som skulle ha oppstått. Han påpeker at han tror barnehagen trenger engasjerte voksne for å skape gode leksituasjoner. Han sier vi må la barna leke lenge nok. Han avslutter med å trekke frem at *barna og barnehagen trenger trygghet, tull og tøys!*

Informant 2 legger vekt på at lek kan være så ulikt fra barn til barn, og at lek ikke er en spesiell aktivitet. Han sier at leken er noe som er indre motivert, lystbetont, sosialt og er noe barna har lyst til å være i, - noe de har valgt selv. Han mener at leken holdes i gang av en drivkraft av egen interesse. Han påpeker at leken er et sted hvor du ofte glemmer det rundt deg, og er en arena for å bearbeide inntrykk, og en arena der man kan teste kunnskaper og erfaringer. Han mener leken ikke minst er en fin arena for å lære å gi og ta. Han fortsetter med å si at barn har sin egen måte å leke på, så å definere når lek skjer kan være vanskelig. Noe som er lek for noen, behøver ikke oppleves som lek for andre. Likevel vil han si at barn stort sett leker hele tiden, og sier at *lek er komplisert, så vi må hjelpe barna til å forstå sin rolle.*

4.2 Deltakelse i leken

Informant 1 sier at han ser ulikheter i barnehagen der hvor han jobber. Han observerer at noen voksne fungerer som tilretteleggere som er tilstede der barna er, uten at de deltar direkte i leken, men heller sørger for at det er rom for flest mulig å delta. Mens andre voksne liker å

være tett på leken til barna. Han påpeker også at det finnes ansatte i barnehagen som aldri leker seg, spesielt ute, og som ofte trekker seg unna. Han vil også få frem at voksne som ikke deltar i lek kanskje føler på en uvitenhet og utrygghet rundt sin rolle. Han mener at man kan være en god voksen i barnehagen selv om man ikke deltar direkte i leken, men da må man likevel være tett på. Han påpeker også at voksne har en tendens til å flokke seg, spesielt i uteleken. Dette skjer ofte for å snakke om rutiner. For å kunne prioritere tiden på barna, er dette noe han tar avstand fra. Han sier at deltakelse i lek handler om å til en hver tid være påkoblet.

Informant 2 tenker at individualitetene i lekdeltakelse har med alder, kompetanse og interesse å gjøre. Selv sier han at han var mye mer aktiv i lek med høy fysisk aktivitet før, og opplever nå at han leker på en annen måte. Han opplever også at det er mindre tid til å kunne delta i lek nå enn før, da det stadig kommer flere krav og oppgaver som skal gjennomføres i løpet av en dag. Videre påpeker han at det ofte skal lite til, og at det å være en tilrettelegger eller igangsetter ofte kan være nok.

Informant 1 mener at god voksendeltakelse handler om å være tett på og ha kunnskap om lek som gjør at man tar gode, bevisste valg og at man klarer å finne en balanse mellom å delta for mye eller for lite. Videre forteller han at han har reflektert en del rundt deltakelsens viktighet, og sier at kun tilfeldig deltakelse kan gi uproff deltakelse.

Informant 2 mener at god voksendeltakelse handler om å være hundre prosent til stede, både fysisk og mentalt og sier: *ha fullt fokus på leken, og glem det rundt deg*. En god voksen i lek mener han også er en som er entusiastisk, som tilrettelegger før og underveis og som evner å ta et skritt tilbake for observasjon. Han mener man bør evne å ta barnas innspill. Engasjerte voksne tror har er viktig for å få nok lek inn i barnehagen.

[4.3 Deltakelsens premisser og motivasjon](#)

Informant 1 påpeker at motivasjon er en viktig del for deltakelse i lek, og merker at han ofte helst deltar på det han selv synes er gøy. Han trekker også frem at tiden er et viktig premiss for at han skal klare å gå fullt og helt inn i lek.

Informant 2 opplever at dagsformen kan påvirke deltakelsen i lek, og at han noen dager er mer motivert enn andre. Samtidig må han kjenne på at han har tid til å gå fullt og helt inn i leken.

Informant 1 trekker frem det å vite at man skaper trygge barn, å bygge god selvfølelse hos barn og være en som støtter barna i deres utvikling er en viktig motivasjon. Han vil være en voksen barna vil være sammen med. Han trekker også frem at det å se at barna ha det gøy når han deltar, er med på å motivere til mer deltakelse senere. Han sier at faglig påfyll er en viktig premis for å kunne leve seg mer inn i leken, da man med mer kunnskap om lek gjør at man kanskje skjønner mer viktigheten av å utfordre seg i barnas lek. Det å leke og kjenne at man er en motvekt mot skolen er motiverende sier han. Informant 1 avslutter med å si at han ser på det som motivasjon når han klarer å være en positiv «boost» i leken.

Informant 2 sier at det å klare å hjelpe barn med igangsetting og videreføring av lek motiverer til mer deltakelse. Han forteller at å delta i lek han synes er gøy motiverer ham mer, og trekker frem at regellek er noe han foretrekker sammen med barna, så lenge han ikke har alt ansvaret i leken. Han liker å tulle og tøyse, og merker at barn synes det er fascinerende når voksne tuller og leker.

4.4 Hvilken rolle tar du i leken?

Informant 2 sier at han oftest tar en observerende rolle. Dette fordi han føler på at han skulle vært innom alle sine leker, noe han ikke har tid til, og ender for ofte opp utenfor for å observere. Likevel sier han at dette er noe som ofte varierer fra dag til dag, og at han er klar over at han har blitt mindre og mindre aktiv i barnas lek, noe han prøver å jobbe med. Han legger merke til at jo tettere voksne er på leken, jo mindre uenighet og konflikter blir det.

Informant 1 sier at hvilken type rolle han tar varierer, men ser seg selv oftest som aktiv tilskuer. Med aktiv tilskuer mener han at han er tett på leken, har blikket og ørene med seg, og vet hva som skal til for å hjelpe barna med å videreføre leken om noe skulle skje. Han ser på rolleleken som krevende, men mener det er viktig å involvere seg i den. Ellers velger han å være en observatør. Når det gjelder type lek, så merker han at han oftere deltar på ting han er god på.

4.5 Mulighetene som ligger i lekdeltakelse

Informant 2 mener at voksendeltakelsen har mange fordeler, men trekker frem at leken er et sted hvor man kan hjelpe barna med å lære samarbeid, ta hensyn og turtaking, altså generelt sosial kompetanse. Han mener også at om man deltar i lek, har man en fin mulighet til å skape trygge barn. Man kan hjelpe barn til å finne verktøy for å løse situasjoner selv. Vi må *gi dem verktøy til å forstå, og hjelpe dem til å sette ord på blant annet følelser*. Han sier at man kan utfordre barna på mange ulike måter når man leker med dem: *læringa vil på en måte forsvinne i moroa*.

Informant 1 liker muligheten for å trekke inn fagkunnskap i leken. Han sier leken har all betydning, og at det er den viktigste læringsarenaen for barna. Han tenker at det å dra fagkunnskap inn i leken vil ufarliggjøre fag, og barnehagen kan på denne måten virke mindre «skolsk». Han liker å kunne berike leken med barnas interesser. Ved å delta i leken ser han muligheten for å se til at alle barn har det bra, og at de blir utfordret på sine nivå. *Vi må la dem fikse selv, og utfordre dem på konfliktløsning*. Han sier at ved deltakelse har han mulighet til å hjelpe dem i det sosiale og på denne måten gi dem livsmestring og økt selvfølelse.

Informant 2 påpeker at ved å delta i lek, har man mulighet til å heve statusen og selvbildet til enkeltbarn. Dette ved å koble sammen barn, støtte dem, veilede dem i og hjelpe dem til å starte en lek som andre senere kan delta i. Ved å delta i lek har man også mulighet til å lytte til hva som foregår på en mer usynlig måte.

Informant 1 forteller at han gjennom leken fokuserer på å heie på barna. Med dette mener han at han utfordrer barna, og viser at han stoler på dem. Barna opplever da at de er på samme lag.

4.6 Lekdeltakelsens utfordringer

Informant 2 mener at tiden og barnehagehverdagens overganger ofte står i veien for at han kan delta i leken. Han ser det også som utfordrende å klare å delta riktig til en hver tid, og at det ikke føles godt å kjenne at man ødelegger en lek om man kommer inn i leken til feil tid eller på feil måte.

Informant 1 påpeker også at den største utfordringen med å kunne delta i leken er tiden, og at det stort sett er tiden som hindrer hans deltakelse i lek, og at det da er fullt av møter, pauser og

diverse arbeidsoppgaver som kommer i veien. Barnehagehverdagens overganger mener han virker stressende på både voksne og barn, at det er disse overgangene som bestemmer når det er rom for å leke, og han undres over om dette er til barnets beste. Videre sier han at lek er hårfint, og at det å finne riktig balanse i deltakelsen kan være en stor utfordring. Et eksempel på en slik vanskelig balanse kan være at han merker at mesteparten i en barnegruppe ikke vil ha ham så tett på leken, men så ser at et barn har behov for at han er der og støtter. Da kan det være utfordrende å klare å tilfredsstille alle uten å ende opp med å ødelegge leken.

Informant 2 mener at arbeidsoppgaver ofte kommer i veien, og sier at *oppgaver som skal gjøres delegerer du bort til andre, fordi du skal leke deg. Men de du delegerer oppgavene bort til, skal jo også aller helst leke seg.* Han påpeker videre at for ham preges temaet lek for mye av dårlig samvittighet. Han merker at han med årene har blitt mindre aktiv i leken, og at det i grunn plager ham. Han tror at dette kan ha med at han har fått mer ansvar i jobben, og er blitt mer bevisst alt det praktiske som skal gjøres, og at leken da dessverre litt for ofte kommer i skyggen av dette. Man skulle hatt mer tid til alt, sier han. Han avslutter med å si at om han går halvhjertet inn i en lek, er han redd for å miste noe som kunne blitt en god situasjon.

Informant 1 sier det er fort gjort å ha ørene et annet sted når man skal delta i lek, og at man da ikke klarer å være helt til stede. Han avslutter med å si at det ofte er en stressende hverdag, og at han opplever det som trist å måtte stoppe en lek på grunn av overganger: *skulle ønske vi bare kunne leke.*

4.7 «blikk for lek»

For informant 1 handler «blikk for lek» om å vite hva lek innebærer og dens viktighet, og evne å se om barn har behov for påfyll. Han sier at om man skal klare dette krever det ofte god kompetanse om lek. Når man har «blikk for lek» mener han at man skal ha blikk og følelser med seg, at man gjennom dette kan lære seg å forstå barnet fra innsiden, og på denne måten kunne støtte og anerkjenne hvert enkelt barn.

Informant 2 oppfatter «blikk for lek» som å være lydhør ovenfor barna, at man skal være der når barna trenger at man er der med dem for å gi vilje og glød til å fortsette, eller at du kan tilrettelegge for dem med for eksempel rekvisitter og rom de trenger.

5. Drøfting

I drøftingsdelen trekker jeg frem de funnene jeg mener er mest nødvendige for å besvare min problemstilling. Funnene fra intervjuene har jeg sortert under tre overskrifter.

Kunnskap og egenskaper

Som ansatt i barnehage tenker jeg at kunnskap om lek er en viktig forutsetning for at de voksne skal se viktigheten av sin rolle i leken. Har man ikke reflektert over hva lek er eller hvilken betydning den kan ha, er det kanskje mindre sannsynlig at man ser viktigheten av å delta. Når det gjelder informantenes tanker om lek, opplever jeg deres synspunkter som like. Informant 1 beskriver lek som en måte å lære verden på, og at leken skal være en friplass hvor barna skal få bruke og teste sine erfaringer. Informant 2 legger vekt på at leken er noe som er indre motivert, lystbetont, sosialt og at det er noe barna har lyst til å være i. Han mener at leken er en arena for å bearbeide inntrykk, og et sted der man kan teste kunnskaper og erfaringer. Informantene fremhever begge at leken skal være en trygg og fri plass der barna skal ha mulighet for utvikling og utfoldelse. Mye av dette preger også perspektivet til Öhman (2011). Hun påpeker at leken er en tilstand der man opplever og erfarer, og kan bruke fantasien til å uttrykke ønsker og vanskeligheter (s.13). Å ha et slikt syn på lek tror jeg er et godt utgangspunkt for å være en aktiv deltaker i barnas lek.

Informant 1 mener at god voksendeltakelse er å være tilgjengelig, ha kunnskap om lek som fører til gode, bevisste valg og at man vet balansen mellom for mye og for lite deltakelse. Eksempler på kunnskap om lek som kan være nyttig i denne sammenhengen er at man vet hvordan leken kan påvirke barnets utvikling, både på et fysisk, psykisk og sosialt nivå. Å vite hvordan man kan bruke leken for å støtte barns utvikling, kaller Melaas (2016) å ha «blikk for lek», og sier at dette handler om hvordan voksne tenker om leken, hvordan de utfører leken og om de ser barns lyst til å leke (s.41). Når informant 2 hører begrepet «blikk for lek» oppfatter han at dette omhandler å være lydhør ovenfor barna og at man ser når man bør være der, mens for informant 1 handler dette om å vite hva lek innebærer, hva barn kan få ut av leken, og at man bør ha god kunnskap om leken. Jeg gjør meg noen tanker rundt dette. I barnehagen er det både faglærte og ufaglærte, og hvem er det som besitter eller har best mulighet til å tilegne seg denne kunnskapen? Barnehagelæreren har mange krav og oppgaver som skal gjennomføres og som han må sette av tid til, samtidig som han trolig er den med mest kompetanse innen lek. Assistentene derimot, har kanskje bedre tid i barnehagehverdagen da

det ikke stilles like krav til dem, men samtidig har de kanskje ikke like god kunnskap om lek.

Dette kan være et typisk eksempel på at kompetanse og tid ikke er jevnfordelt.

Barnehagelærerne er de som skal ha mest kunnskap, mens det er assistentene som har mest tid til å leke seg. Er det riktig at de med mest tid er de med minst kompetanse? Dette kan nok være en utfordring, og som faglært bør det kanskje være barnehagelærerens oppgave å opplyse ufaglærte slik at man sikrer deltakelse fra lek-kompetente voksne selv i perioder der barnehagelæreren ikke er til stede. Å ha kunnskap om når man bør delta i leken, mener jeg er en viktig egenskap, men man bør kanskje også ha kunnskap om når man ikke skal delta. Spørsmålet er ofte i hvilken grad og hvordan man skal delta. Guss (2015) hevder at «for mye voksendeltakelse og styring av leken kan redusere dens verdi for barna som et privat frirom ...» (s.161). Slik jeg forstår dette må vi la barna få frirom til å prøve selv, slik at de får erfaringer de senere kan jobbe med. Likevel er det viktig at man er tilgjengelige og klare for å gå inn og støtte barnet.

En annen kunnskap det er viktig å tilegne seg, er å vite noe om hvilke roller man kan ta i leken. Selv tror jeg at det å variere mellom ulike roller er viktig for å kunne ha en god og profesjonell deltakelse i barns lek. Kunnskap om dette er nok også vesentlig for å kunne ta beviste valg rundt sin deltakelse. Informant 1 opplever seg selv som en aktiv tilskuer der han er tett på, har sansene med seg og vet hva som skal til for å videreføre leken. Denne rollen kan kalles *tilskuer* og innebærer at man er mer aktiv i leken og har bedre mulighet til å se om barna har «... behov for en eller annen form for støtte ...» (Guss (slik sitert hos Wolf, 2014, s.116). Guss snakker også om at man kan ha en *produsent*-rolle i leken, og at dette handler om å være utenfor leken og anskaffe det som skulle være nødvendig. Hun kaller dette å være en rekvisitør eller scenograf (s.116). Informant 2 foretrekker når han kan ta denne rollen, som han kaller observerende, og forteller at han ofte havner «utenfor» leken fordi han ikke opplever å ha tid til å gå inn i leken. Samtidig er det å gå inn i leken noe han jobber med, da han ser at jo tettere voksne er på leken, jo mindre uenigheter og konflikter blir det. Men skal man alltid være i leken for å unngå konflikter? Jeg mener barn bør få gå inn i konflikter for å lære hvordan det kan løses, samtidig ser jeg at man bør være der for å støtte og veilede. Et eksempel på dette kan være om man i utetiden observerer lek, og en konflikt mellom barna oppstår. Da kan man velge å gå inn med en gang for å avverge konflikten, eller velge å vente for å se hvordan barna selv velger å gå frem i konfliktløsningen. Ved å vente, sørger man for at barna selv får prøvd seg, samtidig som man observerer og er klar over hva som skjer og hva som må til for å eventuelt hjelpe dem ut. Wolf (2014) skriver at om barna vet at

omsorgspersoner er lett tilgjengelige, er det lettere for dem å utforske seg selv og grensene sine (s.114). Informant 1 påpeker også viktigheten av dette da han sier at man gjennom deltakelse kan se om alle barna har det bra, men at man likevel må *la dem få fikse selv, og utfordre dem på konfliktløsning*. Informant 2 sier at vi må *gi dem verktøy for å forstå, og hjelpe dem til å sette ord på blant annet følelser*.

En annen del av å ha kunnskap om lek, er å se hvilke muligheter leken gir. Et eksempel her kan være muligheten for å dra fagkunnskap og interesser inn i leken. Informant 1 sier at han liker å kunne dra fagkunnskap inn i leken, samt berike leken med barnas interesser. Öhman (2011) påpeker at man ikke bare skal gi barna ferdige opplegg, men at man heller tar utgangspunkt i det barna interesserer seg for i øyeblikket de er i (s.242). Informant 1 ser på det som en motivasjon til å delta i leken. Å dra barnas interesser inn i leken kan nok være med på å motivere barna til å holde liv i leken. En utfordring jeg ser her er at barn har ulike interesser, noe som kan gjøre det vanskelig å fenge alle. Vil de som ikke lar seg fenge, falle utenfor og forsvinne fra leken? Jeg tror det er viktig å klare å fange alle sine interesser og synspunkter for å klare å motivere alle, slik at det ikke er kun de barna som roper høyest om sine ønsker som blir hørt, men at leken heller tilpasses alle. I følge informant 1 vil man gjennom å lytte til alle barna kunne støtte og anerkjenne hvert enkelt barn i leken. Kanskje er det de barna som ikke gir uttrykk for sine interesser, som har størst behov for hjelp i leken. Samtidig tror jeg at om man klarer å gjøre noen barn entusiastiske, vil andre barn også bli mer inspirerte, engasjerte og motiverte. Informant 2 mener at om man skal klare å fange alles interesser, må man være lydhøre ovenfor barna, at vi må gi dem vilje og glød til å fortsette, og jeg kan se en sammenheng mellom det han sier og det Öhman (2011) sier om at å være lydhør handler om å være «... mentalt og emosjonelt åpen ...» (s. 108).

Overganger, oppgaver og tid

Hovedvekten i lekdeltakelsens utfordringer er i følge begge informantene hverdagens overganger, oppgaver og tidsmangelen. Eksempler på overganger kan være fra lek til måltid, lek til organiserte opplegg eller at voksne må gå fra lek til møter og pauser. Oppgaver kan være ulike krav om dokumentasjon og planlegging. Informant 1 sier at han opplever at barnehagens struktur kommer i veien for lek som skulle ha oppstått, og informant 2 opplever at det er mindre tid til å kunne delta i lek nå enn før, da det stadig kommer flere krav og oppgaver som skal gjennomføres. Denne utfordringen kan jeg forstå, da overgangene og

oppgavene i hverdagen kan være vanskelig å unngå. Jeg tror at man kunne fått mer lek inn i hverdagen om man ikke var så avhengig av alle overgangene og oppgavene, og dette er nok kanskje noe man kan justere litt. Er alle skiftene nødvendige? Jeg tenker at man må kunne gjøre noe med alle disse avbrytelsene som informantene snakker om. Kan noen overganger kuttes ut, kan man samle alle andre oppgaver til én dag slik at man kun leker enkelte dager, og kan man kanskje ta måltidene i leken? Samtidig ser jeg at å kutte disse overgangene kan være problematisk, da møter, pauser og måltider må gjennomføres. Begge informantene forteller at overgangene og avbrytelsene kommer i veien for at de selv skal delta mer i leken. Her kan det nok noen ganger være vanskelig å finne en balanse. Man skal i følge Rammeplan for barnehage (2017) delta i leken, men samtidig skal man gjennomføre andre viktige arbeidsoppgaver også. Det stilles altså mange krav til barnehageansatte. Samtidig som jeg ser problematikken i dette, kan det å takle disse overgangene være viktig læring for de største barna som snart skal inn i skolen hverdagen. Wolf (2017) skriver om å verne om lek, og dette mener jeg kan kobles opp mot problematikken ovenfor. Hun sier at dette innebærer å involvere seg i og observere leken, og dermed oppdage når det er behov for å skjerme både stedet og barna som leker og at man da ønsker å støtte og holde liv i leken (s.58). Jeg opplever at informantenes tanker om overganger, oppgaver og tid er et ønske om å verne om leken. Jeg tror at ved å hjelpe barna med å opprettholde og verne om leken, vil barna etter hvert lære å gjøre det selv, og slik oppleve mestring. Informant 1 påpeker at det ofte er en stressende hverdag, og at han opplever det som trist å måtte stoppe leken på grunn av overganger: *skulle ønske vi bare kunne leke* sier han. Informant 2 trekker også frem denne problematikken da han sier at temaet lek preges av alt for mye dårlig samvittighet. Det er synd om hverdagen til barnehageansatte skal preges av en slik følelse, men likevel kan man tydelig se behovet for avbrytelse på grunn av alle krav som skal fylles.

Öhman (2011) påpeker at vi må la barna leke lenge nok slik at de har mulighet til å utfolde seg, og at vi samtidig bør delta i leken for å kunne oppfatte barnas læringsprosesser (s.243). Informant 1 er enig i dette, og sier at vi må la barna leke lenge nok, og at han vil få frem budskapet om at *barna og barnehagen trenger trygghet, tull og tøys!* Dette perspektivet er jeg enig i, og mener det er viktig at man klarer å se leken som en læringsarena for det meste. Må ting være organiserte for å at vi skal kunne skape gode læringsarenaer for barna?

Motivasjon og entusiasme

Gjennom intervjuene fikk jeg et inntrykk av at begge informantene påpeker at motivasjon er viktig for å delta i lek. Informant 1 trekker frem at det å skape trygge barn, bygge god selvfølelse og mestre å være en støttespiller er en viktig motivasjon for ham. Å være en støttespiller ser også informant 2 på som en motivasjon, og sier at det å klare å være en som hjelper barna med å sette i gang og videreføre lek motiverer ham til å delta mer i lek. Wolf (2014) påpeker at en viktig forutsetning for barns lek, er at barna opplever trygghet og tilknytning fra nære omsorgsgivere (s.114). Dersom en voksen i barnehagen ser et barn som virker utrygg i situasjonene det er i, kan den voksne gå inn og ta del i situasjonen sammen med barnet. På denne måten kan den voksne trygge barnet, noe som igjen vil hjelpe barnet i gang med lek.

Lillemyr (2007) hevder at det er motivasjonen som ligger bak det vi gjør, og at jo mer motiverte vi er, jo mer engasjerte blir vi i det vi gjør (s.15). Det Lillemyr sier her tenker jeg kan vinkles til både voksne og barn i barnehagen. Barn velger det de liker å gjøre og de engasjerer seg for ulike ting, nettopp dette tror jeg også skjer hos voksne. Informant 2 sier at dagsformen spiller inn på hans deltakelse, og på denne måten kan man si at motivasjon kan variere fra dag til dag. Lillemyr (2007) sier at kunnskap om motivasjon er viktig, og at barnehageansatte behøver dette for å kunne nå barnehagens mål og læringsutbytter (s.34). Om jeg relaterer dette til min rolle som barnehagelærer, tenker jeg at uansett om jeg er motivert for lek eller ikke, så skal jeg motivere barna til å leke selv. Man skal støtte og motivere barnet til å ha tro på seg selv i leken, og kanskje kan det å lykkes med akkurat dette føre til økt motivasjon hos voksne. Det å motivere barna kan nok være vanskelig om man selv ikke er motivert.

Informant 2 sier at han mener engasjement fra alle voksne i barnehagen er viktig for å få nok lek inn i hverdagen. Jeg tror at det kan være enklere å delta selv i leken når andre voksne rundt deg er entusiastiske. Det er nok viktig at man hjelper hverandre med å dra lasset, og at man deler ansvaret for at ansattgruppa skal bli både entusiastisk og aktiv. En ansattgruppe består gjerne av flere ulike personligheter, der noen er mer utadvendt av natur, mens andre er mer forsiktig og tilbaketrukket. Som nevnt innledningsvis i oppgaven, kan enkelte ansatte kjenne på at de holder tilbake på sin deltakelse i leken fordi de synes det er ubehagelig at andre ansatte observerer dem i lek. Informant 1 påpeker også dette, og sier at voksne som ikke deltar i leken kanskje føler på en uvitenhet og utrygghet rundt sin rolle. Han mener at man kan

være en god voksen i barnehagen selv om man ikke deltar direkte i leken, man da må man likevel være tett på og klar over hvorfor man ikke deltar. Jeg tenker at det i tillegg finnes, som ved de fleste arbeidsplasser, ansatte som ikke er interesserte eller motiverte for arbeidsoppgavene og som kanskje bare venter på at klokka skal gå. Det som kan skje om det finnes slike ansatte i barnehagen, er at vedkommende skaper en negativ holdning som lett kan spres videre i gruppa. Å ha et arbeidsmiljø der faglighet, engasjement og takhøyde for ulikheter er i fokus, er nok medvirkende for å gjøre nettopp deltakelse i leken lettere.

Informant 1 kommer med et eksempel på ulik deltakelse i lek. Han sier at enkelte ansatte sjelden leker seg, spesielt ute, og opplever da at de flokker seg for å prate om andre ting og at han kan ende opp med å bli den eneste som leker med barna. Jeg ser problematikken han påpeker her, og tror dette kan være med på å gå utover leken til barna. Samtidig er nok ikke alle barn avhengig av å ha voksne i leken, så å finne en god balanse her kan nok være viktig. Det er nok ikke uforsvarlig å trekke seg unna leken og bevisst innta en observerende rolle, men det å trekke seg unna og slippe fokus fra barnet kan derimot skape utrygghet. Dette kan ses i sammenheng med det Öhman (2011) sier om at trygghet for barna i lek er når de vet at voksne er tilgjengelige, beskyttende og bekreftende (s.191). Informant 2 tror individualitetene i lekdeltakelsen har med alder, kompetanse og interesse å gjøre. Det med alder og kompetanse kan jeg forstå, kanskje er man ikke klar over viktigheten av leken og kanskje har man fysiske utfordringer som gjør at man ikke kan delta slik man selv ønsker. Men om interessen for lek er det som stopper deg, skal du da jobbe i barnehage, når en av de viktigste oppgavene er å leke? Jeg tror at med kunnskap og entusiasme vil man kunne få til mye god lek i barnehagen, og at man gjennom dette har et godt blikk for lek.

Informantene trekker også frem at det er motiverende å se at det de gjør, har betydning for barnets selvbylde og status, og ser på deltakelse i lek som en fin mulighet for støtte og utvikling. Informant 2 trekker frem muligheten for å heve statusen og selvbildet til enkeltbarn ved å støtte og veilede. Et eksempel her kan være om man etablerer en lek sammen med et barn som man vet trenger en del støtte for å holde leken i gang, og at man i samarbeid med barnet inviterer andre inn, slik at barnet får gjort seg erfaringer rundt dette. Videre kan man da hjelpe barnet med å lede, delegere oppgaver og roller og la barnet kjenne på å ha kontroll over leken. Utfordringen her kan være å ikke overstyre leken. Likevel tror jeg det kan være en god fremgangsmåte for å få barn til å kjenne på mestring, og dermed få økt selvbylde og status i barnegruppa. Informant 1 sier dette på en litt annen måte, der han fokuserer på å heie på

barna, og ønsker å utfordre dem og vise at han stoler på dem slik at de opplever at dette er noe de gjør sammen. Öhman (2011) sier at selvfølelse handler om hvordan man ser seg selv, sine evner og verdier. Hun sier også at selvfølelsen er avhengig av anerkjennelse og aksept fra nære personer (s.226). Nettopp dette mener jeg begge informantene har et tydelig fokus på. Når Öhman her trekker frem betydningen av viktige personer for å styrke barnets selvfølelse, så tenker jeg på ansvaret som vi som barnehageansatte har. Klarer vi å styrke barnets selvfølelse vil kanskje barnets motivasjon til å klare leken alene bli større, og kanskje kan slike resultater øke motivasjon hos de voksne også. Informant 2 trekker også frem muligheten til å bruke leken som et sted hvor man kan hjelpe barna med å lære samarbeid, ta hensyn og turtaking. Man kan hjelpe barn til å finne verktøy for å løse situasjoner selv. Dette synes jeg passer godt med tanke på pedagogen Fröbel sitt syn på lek. Han sier at barn i lek «... utvikler seg fysisk, åndelig og moralsk» (Simmons-Christenson (slik sitert hos Lindqvist, 1997, s.58). Slik jeg forstår Frøbels syn på leken, så virker det som om at han fokuserer på at leken skal være noe man skal kose seg med, og et sted der det skal være fint å utvikle seg på en positiv måte.

De psykologiske leketeoriene har fokus på at barn gjennom å «late som om» lærer å skille mellom fantasi og virkelighet (Lindqvist, 1997, s.97). Et eksempel på dette er Freuds teori der han sier at barn gjør det de synes er morsomt, ønsker og drømmer om i virkeligheten (Öhman, 2011, s.43). Når barn gir uttrykk for hva de vil leke, kaller Melaas (2016) det å lekerable, altså hinting til at de ønsker å leke (s.79). Å fange opp hintinga fra barn tenker jeg har sammenheng med å ha et godt blikk for lek. Jeg tror at det å tilegne seg god kunnskap om lek og hvordan man bør se leken, vil føre til økt motivasjon hos voksne, som igjen kan føre til økt motivasjon hos barn. Barn leker nok aller helst det de synes er gøy og det de mestrer, og slik kan det nok også være for voksne. Informant 1 bekrefter dette da han sier at når han velger hvilken type lek han skal delta i, så velger han helst det han er god på og synes er gøy. Jeg tror at med en bevissthet rundt dette, er det enklere å forstå at ikke alle barn leker likt. Samtidig vil det også vekke en lyst til å utfordre barn i ulike leker, da barna på denne måten får utvikle og utfordre seg på ulike måter. Øksnes (2010) påpeker viktigheten av å se barn som individer med egne «... følelser, tanker og meninger ...», at de da deltar i lek på ulike forutsetninger, og at vi som voksne må lære at ulike barn bearbeider ulike prosesser i leken (s.63). Jeg mener at om man er tett på leken og deltar i barns lek på en eller annen måte, vil man kunne se disse bearbeidelsene. På denne måten vil man enklere kunne oppfatte prosesser som er nødvendige, og da bedre lære å kjenne det enkelte barnet i leken.

6. Oppsummering

I arbeidet med oppgaven min har jeg forsøkt å finne svar på problemstillingen: *Hvilke forutsetninger ligger til grunn for at voksne skal delta i lek?* For å prøve å finne svar på dette har jeg intervjuet to pedagoger i to ulike barnehager, for å undersøke blant annet hvilket syn de har på lek, når de velger å ta del i leken og hvilke roller de inntar i forbindelse med lek. I oppgaven har jeg så brukt teori jeg mener er relevant for å drøfte funnene fra intervjuene.

Det finnes flere ulike forutsetninger for at voksne skal delta i lek, og det som motiverer den enkelte barnehagelærer vil nok variere. Det er nok viktig å reflektere over hvorfor vi gjør som vi gjør i leken, slik at vi alle kan finne våre egne forutsetninger. Med tanke på dette, vil det nok finnes forutsetninger for voksendeltakelse i lek, som ikke kommer frem i denne oppgaven. Selv om det kanskje ikke kan gis et konkret svar på hvilke forutsetninger som ligger til grunn, har jeg kommet frem til at det å ha kunnskap om lek og hvilken betydning den har for barns utvikling, både mentalt, fysisk og sosialt, er en viktig forutsetning for at voksne deltar i lek. Det kom også frem i intervjuene at tid, oppgaver og overganger er med på å påvirke informantenes deltakelse og rolle i leken. Sist, men ikke minst, ble det langt vekt på motivasjon og entusiastiske medarbeidere som viktige forutsetninger.

Til tross for viktigheten av disse forutsetningene, vil jeg igjen trekke frem et poeng. Når Rammeplan for barnehage (2017) sier at vi skal involverer oss i lek, kan vi da «velge det bort»? For å få nok lek inn i barnehagehverdagen, bør man kanskje se på lek som en arbeidsmetode der man kan utføre mye av det som skal gjennomføres i løpet av et barnehageår. Selv tenker jeg at nøkkelen bak gode voksne i lek handler om en bevissthet rundt kunnskap, motivasjon og tid til barns beste. Det er kanskje ikke så farlig hva man gjør, så lenge man er bevisst sine valg. Informant 1 sa i intervjuet at vi må huske at *alle barn gjør sitt beste*, og dette fokuset er kanskje viktig hos voksne også

7. Litteraturliste

- Öhman, M. (2011). *Det viktigste er å få leke*. Oslo: Pedagogisk Forum.
- Bergsland, M. D., & Jæger, H. (2014). Bacheloroppgaven. I M. D. Bergsland, & H. Jæger, *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen* (ss. 51 - 86). Oslo: Cappelen Damm AS.
- Dalen, M. (2013). *Intervju som forskningsmetode - en kvalitativ tilnærming*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Dalland, O. (2018). *Metode og oppgaveskriving* (6. utgave. utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Guss, F. G. (2015). *Barnekulturens iscenesettelser 1. Lekens dynamiske verdener*. Latvia: CAPPELEN DAMM AS.
- Kvale, S., & Birkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Akademisk Forlag.
- Lillemyr, O. F. (2007). *Motivasjon og selvforståelse*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Lindqvist, G. (1997). *Lekens muligheter*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Melaas, T. (2016). *Blikk for lek i barnehagen*. Oslo: Kommuneforlaget As.
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitative metoder* (5. utgave. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Utdanningsdirektoratet. (2017). *Rammeplan for barnehagen*. Oslo: Utdanningsdirektoratet.
- Wolf, K. D. (2014). *Små barns lek og samspill i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget .
- Wolf, K. D. (2017). *Medvirkning til barns spontane lek i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Øksnes, M. (2010). *Lekens flertydighet. Om barns lek i en institusjonalisert barndom*. Latvia: CAPPELEN DAMM AS.

8. Vedlegg

8.1 Samtykkeskjema

Til:

Dato:

FORESPØRSEL OM DELTAGELSE AV INTERVJU TIL MIN BACHELOROPPGAVE

Jeg er student på Dronning Mauds minne høyskole, og skal i den forbindelse skrive en bachelor i år.

I bacheloroppgaven min vil jeg finne ut av voksnes deltakelse i lek, og hvordan denne deltakelsen kan påvirke barna. For å finne ut av dette ønsker jeg å intervju barnehageansatte med ulik erfaring, fartstid og kjønn. Bakgrunnen for valg av tema er at jeg har erfart at ansatte i barnehagen har ulik deltakelse i barns lek, og er derfor nysgjerrige på hvordan ansatte selv ser på dette og hva deres erfaringer og meninger rundt lekdeltakelse er.

Din deltakelse og besvarelse i intervjuet vil være anonymisert, og dine svar vil bli slettet etter endt studie. Din besvarelse vil ikke bli tatt opp på lydfil, men vil bli notert på datamaskin.

Svarene du gir skal ikke deles med andre, men jeg vil kunne diskutere dem med mine bachelorveiledere ved høyskolen. Det skal på ingen måte være mulig at du gjenkjennes i min oppgavebesvarelse.

Du har når som helst mulighet til å trekke deg fra studien.

Mine veiledere er:

Barbro Djupvik, epost: bad@dmmh.no

Jana van der Zwart-Langner, epost: jvdz@dmmh.no

Har du spørsmål angående din deltakelse i intervjuet, er det bare å ta kontakt med meg.

Med vennlig hilsen

Malin Græsli

Tlf: 47909114, epost: malin_gresli95@hotmail.com

.....
Jeg samtykker i å delta i Malin Græsli's intervju, knyttet til hennes bacheloroppgave

.....
Sted/ dato

.....
Underskrift

8.2 Intervjuguide

1. **Kan du fortelle litt om deg selv?**

Alder:

Hvilken utdanning har du?

- Hvor lenge har du jobbet i barnehage?

2. **Hva tenker du når jeg sier lek?**

Når skjer lek?

Hvem leker i barnehagen?

Hva tenker du om å ha blikk for lek?

3. **Hvor aktiv er du i leken til barna?**

Når deltar du i leken, og hvorfor?

På hvilke premisser deltar du?

Hva motiverer deg til å delta i leken?

4. **Hvilken rolle i leken tar du?**

- deltagende, observerende, aktiv tilskuer

Hvorfor tar du denne rollen? Er det andre roller du kunne tenkt deg å ta?

5. **Hva mener du en voksen kan/bør/skal bidra med i leken?**

Hvilken betydning tror du din deltakelse har?

Hvordan kan voksne være med på å berike og beholde den viktige leken?

6. **Hva mener du er god voksen-deltakelse i lek?**

Er det utfordrende å komme ned på barnas lekverden? Hvorfor/hvorfor ikke?

Hva tror du din deltakelse gjør med barna?

7. Hvordan tror du barn opplever voksnes deltakelse i lek?

Hva oppleves positivt

Hva oppleves negativt

Hvorfor mener du det eventuelt er viktig for barna at du deltar i leke?

8. I hvilke tilfeller er det greit/ikke greit å delta i leken til barna?

Hvilke signaler mottar du fra barna i disse tilfellene?

9. Har du noen gang gjort endringer i din deltakelse i lek?

- gjorde du det bevisst?

- hvilke endringer gjorde du?

- hvilke følger fikk disse endringene?

10. Har du noen gang måtte stoppe en lek?

Hva var årsaken til dette?

Hvordan opplevde du å måtte gjøre det?

11. Har du mer å tilføye?